

Windkracht 6

Lesprogramma

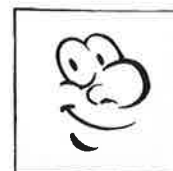
**Het lesprogramma van Windkracht 6
bestaat uit 4 onderdelen:**

- 1. Allemaal blaasmuziek:**
lessen over blaasmuziek in het algemeen
- 2. Hout:**
lessen over houten blaasinstrumenten
- 3. Koper:**
lessen over koperen blaasinstrumenten
- 4. Slagwerk:**
lessen over allerlei verschillende
slaginstrumenten

Inleiding

Het lesprogramma dat voor u ligt, vormt een onderdeel van het **Windkracht 6 PEP-pakket** en is bedoeld om kinderen van 8 tot 10 jaar kennis te laten maken met blaasmuziek. Onder blaasmuziek verstaan we de wereld van de harmonie- en fanfareorkesten, de brassbands en de slagwerkorkesten. Het is dan ook geen muziekmethode, maar een leuke en informatieve manier om jonge kinderen kennis te laten maken met allerlei aspecten uit de blaasmuziek.

Bij de samenstelling van dit lesprogramma hebben we ons primair gericht op kinderen uit groep 5, maar u bent natuurlijk geheel vrij dit programma ook voor andere groepen te gebruiken.

Voor de optimale invulling van dit lesprogramma treft u in dit PEP-pakket de volgende onderdelen aan:

- **Lesprogramma**, met 4 lessen rondom blaasmuziek en de instrumenten
- **DVD "De ontdekking van de Blaasmuziek"**
- **Audio-cd** met daarop 50 luisterfragmenten
- **Instrumentenparade** met veel foto's en informatie over blaas- en slaginstrumenten
- **Memoryspel** met 2 x 24 kaartjes met foto's van blaas- en slaginstrumenten
- **Maestro Muziekspel** hetgeen een variant is op het bekende bingospel

De lessen bestaan uit diverse kijk- en luisteropdrachten, experimenteeroopdrachten, muzikale activiteiten, een werkblad voor de leerlingen en een lied. Afhankelijk van het soort blaas- of slagwerkorkest dat u centraal stelt kiest u zelf de opdrachten uit de lessen. Hieronder volgt een overzicht van de verschillende orkesten met de onderdelen van het lesmateriaal die u daarbij kunt gebruiken.

Soort orkest	Les 1: Allemaal blaasmuziek	Les 2: Hout	Les 3: Koper	Les 4: Slagwerk	Rode Draad op de DVD
Harmonie	wel	wel	wel	wel	Sanne (speelt klarinet)
Fanfare	wel	alleen de saxofoons	wel	wel	Paulien (speelt saxofoon)
Brassband	wel	niet	wel	wel	Alexander (speelt cornet)
Slagwerkorkest	wel	niet	niet	wel	Sander (speelt marimba)

- **Les 1** is een algemene les over **allemaal blaasmuziek** en geschikt bij de behandeling van de diverse blaas/slagwerkorkesten. U kunt de opdrachten van iedere les over meerdere dagen verspreiden.
- In **les 2** leren we de **houten blaasinstrumenten** kennen. Geheel afhankelijk van uw eigen situatie en wensen kunt u zelf bepalen welke instrumenten u daarvan wilt behandelen.
- In **les 3** maken we kennis met de **koperen blaasinstrumenten**. Ook hierbij geldt dezelfde vrijheid in het kiezen van de instrumenten die u aan de orde laat komen.
- In **les 4** nemen we een kijkje in de uitgebreide keuken van de **slaginstrumenten**. Evenals bij de houten en koperen blaasinstrumenten bent u vrij om te bepalen hoe uitgebreid u deze groep wilt behandelen.

In de les staat precies vermeld welke CD- of DVD-track bij het betreffende onderdeel gespeeld kan worden.

De DVD 'De Ontdekking van de Blaasmuziek' biedt meer leuk en informatief materiaal dan alleen de filmpjes die in het lesmateriaal genoemd worden. Het is ook hierbij aan u te bepalen welke onderdelen u aan de hele groep wilt laten zien of dat u de kinderen de gelegenheid geeft individueel of in kleine groepjes de specifieke onderdelen van de DVD die hun belangstelling hebben (nogmaals) te bekijken. De menustructuur - die in het doosje is ingesloten - wijst u op de diverse routes daarbij op eenvoudige wijze volledig de weg.

In het boekje 'Instrumentenparade' is aanvullende informatie over instrumenten en de verschillende orkesten te vinden. Ook is er een hoofdstuk gewijd aan de ontstaansgeschiedenis van het blaasorkest.

De spelletjes die u in het PEP-pakket aantreft, zijn bedoeld om de kennis van de instrumenten die de kinderen in de lessen hebben opgedaan op een speelse wijze toe te passen. Op die manier zijn ze dan ook heel goed naast of tijdens het lesprogramma te gebruiken.

Bij het **Memoryspel** gaat het daarbij om de visuele herkenning van de instrumenten op de kaartjes in combinatie met de regels van het memoryspel,

Bij het **Maestro Muziekspel** gaat het niet alleen om de visuele/auditieve herkenning op de DVD, maar later om de auditieve herkenning als alleen de audio-cd wordt gebruikt als bron voor dit spel.

Wij hopen dat dit leskoffertje u een handvat geeft om de blaasmuziek op een eigentijdse en gevarieerde manier onder de aandacht van kinderen te brengen en dat u met de inhoud van dit lesprogramma aan de slag kunt. Misschien dat de kinderen na deze lessen en een ontmoeting met een plaatselijk blaas- of slagwerkorkest zelf ook zin hebben gekregen en zeggen: **"Yes, daar wil ik ook bij horen!"**

Want dat is wat we graag met dit PEP-pakket willen bereiken.

Veel plezier en succes ermee!

Windkracht 6

Lesprogramma

**Het lesprogramma van Windkracht 6
bestaat uit 4 onderdelen:**

1. Allemaal blaasmuziek:
lessen over blaasmuziek in het algemeen

2. Hout:
lessen over houten blaasinstrumenten

3. Koper:
lessen over koperen blaasinstrumenten

4. Slagwerk:
lessen over allerlei verschillende
slaginstrumenten

Doel: De leerlingen maken kennis met verschillende soorten blaasmuziek en een stukje geschiedenis. Ze kunnen marsmuziek onderscheiden van andere blaasmuziek, een lied zingen over blaasmuziek, in de maat lopen en daarbij een stokje bewegen en ze weten wat de rol van dirigent is.

Tijd: Verspreid de opdrachten over verschillende dagen gedurende de eerste week van het project.

Nodig: DVD: kies in het hoofdmenu voor de optie **Lesprogramma** en klik vervolgens op **Allemaal blaasmuziek**
CD

Lied: Allemaal blaasmuziek
Fluitketel(dop), ballon
Werkblad 1
Speellokaal/gymzaal
Ritmestokjes
Schoolinstrumentarium
Materiaal voor het maken van een vaandel (stok, stof, versieringen)

Inleiding

Blaas op de dop van een fluitketel, blaas vervolgens een ballon op en laat die met veel lawaai (aan het tuitje trekken) leeglopen en fluit een deuntje met je mond. Vraag de leerlingen wie weet wat deze dingen met elkaar te maken hebben. (...blazen)

Is dit blaasmuziek ....   Stoom uit een fluitketel
   Tuitende lippen waar lucht doorheen geperst wordt
   Huilende wind om het huis
   Een ballon die leegloopt

Wie vindt van wel, wie vindt van niet?

Vertel ze dat ze de komende weken gaan ontdekken wat blaasmuziek dan wel is.

Opdracht 1 Lied zingen (CD track 1 en 2)

Leer het liedje 'Allemaal blaasmuziek' swingend aan. Zing het eerst een paar keer voor en stel vragen over de inhoud van de tekst. *Over wat voor soort muziek gaat dit lied?* (blaasmuziek) *Welke orkesten komen erin voor?* (harmonie, fanfare, brassband) *Welke instrumenten worden genoemd?* (trompet, hobo, fluit, klarinet, tuba, sax, slagwerk, cornet). Schrijf de antwoorden op het bord.

Zing het lied, terwijl de leerlingen op de plaats van de rusten (1 of 2x snel achter elkaar) kunnen klappen.

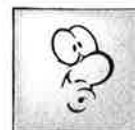
Als dit goed gaat, kan het ook eens op instrumenten uitgevoerd worden: een groep trommels (vel), een groep ritmestokjes en woodblocks (hout), een groep sambaballen e.a. schudinstrumenten.

Bij elk couplet speelt een andere instrumentengroep op de plaats van de rusten (1. vel, 2. hout, 3. schud).

Zing het lied uiteindelijk met de liedbegeleiding.

Opdracht 2 DVD introductie van de blaasorkesten (button 1)

Bekijk met elkaar de DVD met een korte introductie van de verschillende blaasorkesten: harmonie, fanfare, brassband en slagwerkorkest.

Opdracht 3 Een stukje geschiedenis (CD track 3)

Vertel de leerlingen iets over het ontstaan van blaasmuziek, de functie die blazers en trommelaars (tamboers) vroeger in het leger hadden en dat er nu nog muziekverenigingen zijn, opgericht door gewone burgers om samen gezellig muziek te maken, die al meer dan 100 jaar oud zijn. In ons land zijn maar liefst zo'n 2000 (amateur)blaasorkesten. Er is bijna geen stad of dorp te noemen of er is wel een blaasorkest. *Is er een blaasorkest bij de leerlingen in de buurt? Wie weet de naam van dat orkest? Ken je iemand die erin speelt? En zo ja, wat speelt die dan?*

Luister met elkaar naar een fragment uit Jan Klaassen de trompetter' van Rob de Nijs. Zeg de titel nog niet van tevoren, maar geef alleen aan dat dit lied over een muzikant gaat en stel de volgende luistervragen: *Over wie gaat dit lied?* (Jan Klaassen) *Wat was zijn beroep?* (trompetter in het leger)

Daarna lezen de leerlingen het eerste stukje op werkblad 1 en vullen in bij welke gelegenheden ze wel eens een blaasorkest hebben zien optreden (denk aan: Koninginnedag, Dodenherdenking 4 mei, Avondvierdaagse, Bloemencorso, intocht Sinterklaas, opening winkelcentrum, enz.)

Opdracht 4 Loop- of zitorkest (CD track 4 t/m 7)

Er is blaasmuziek waarbij muzikanten lopend over straat spelen en er is blaasmuziek waarbij muzikanten in een muziektent of in een zaal op een stoel zitten te spelen. Laat vier fragmenten blaasmuziek horen. De leerlingen noteren op hun werkblad of het muziek is die hoort bij een looporkest of bij een zitorkest. Ze schrijven het nummer van de fragmenten bij de afbeelding van het looporkest of bij het zitorkest.

Bespreek de antwoorden na en laat de muziekfragmenten daarbij nogmaals horen.

Antwoorden: track 4 is looporkest, track 5 is zitorkest, track 6 is looporkest, track 7 is looporkest

Opdracht 5 Soorten blaasmuziek (CD track 8 t/m 13)

Blaasorkesten zijn geschikt om bijna alle muzieksoorten uit te voeren. Muziek die speciaal voor blaasorkest is gecomponeerd, maar ook popmuziek of filmmuziek die is omgezet, gearrangeerd, voor blaasorkest.

De leerlingen luisteren naar 6 verschillende stukjes blaasmuziek en noteren op hun werkblad bij wat voor gelegenheid ze de muziek vinden passen. Is het feestmuziek, begrafenismuziek, filmmuziek, popmuziek, kerkmuziek of dansmuziek?

Bespreek de antwoorden en laat de leerlingen onder woorden brengen wat ze in de muziek hebben gehoord (omschrijving van de sfeer, *ik word er ... blij, droevig, bang, slaperig enz. van, ik denk bij deze muziek aan ...*)

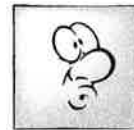
Opdracht 6 Marcheren en twirlen (CD track 14)

Blaasmuziek was oorspronkelijk militaire muziek, muziek waar soldaten op konden marcheren.

Tegenwoordig zijn er ook marsorkesten die in kleurrijke uniformen een hele show geven. Bij taptoes bijvoorbeeld of bij een sportevenement. Uit Amerika is het verschijnsel van de majorettes komen overwaaien. Zij maken bewegingen met een baton, een soort stokje, op de muziek van de showband. Dit 'stokje draaien' heet twirlen.

Laat de marsmuziek horen en geef de leerlingen de volgende opdrachten:

- Achter elkaar aanlopen op de maat van de muziek (een rondje langs de muren van de zaal of om het schoolplein). Vier tellen vooraf en dan allemaal met rechts beginnen.
- In twee groepen. Ze staan elk aan een kant van de zaal in een hoek recht tegenover elkaar. Vanuit de hoek diagonaal oversteken en in het midden elkaar om en om passeren.
- Twirlen oefenen met allemaal een ritmestokje als baton: een leerling doet een beweging met het stokje voor. De anderen doen dat na. En niet vergeten op de plaats te blijven marcheren! Kies een aantal leerlingen uit die een beweging met het stokje willen voordoen.
- In rijtjes van vijf marcheren, waarbij de voorste de beweging met het stokje aangeeft. De anderen doen dat meteen na. Regelmatig wisselen, waardoor steeds een ander voorop loopt.

Opdracht 7 Dirigeren (DVD button 2; CD track 15)

Bekijk de DVD met meneer van Fare: 'een dirigent zonder orkest' en bespreek daarna het volgende.

Elk orkest heeft een dirigent. Die bepaalt hoe een stuk gespeeld moet worden. Hij geeft met gebaren aan hoe snel het moet (de maat slaan), waar het harder of zachter moet, wie er moeten inzetten en nog veel meer. De muziek van alle partijen heeft hij voor zich. Dat is de partituur. De musici moeten precies doen wat de dirigent aangeeft. Oefen dit met de leerlingen. De hele klas moet precies tegelijk een klap in de handen geven, of opstaan en weer gaan zitten. Wie weet hoe je dit zou kunnen aanpakken? Probeer het maar eens.

Zing vervolgens het lied 'Allemaal blaasmuziek' of een ander bekend lied en laat de leerlingen hierbij de maat slaan met een potlood als dirigeerstokje: neer, op, neer, op ... enz. Kies daarna verschillende leerlingen uit die als dirigent voor de groep willen gaan staan. Laat hen variëren in tempo (steeds sneller of steeds langzamer) of in sterkte (harder of zachter). Reageert de klas goed? Is duidelijk wat de dirigent wil?

Laat tot slot een stukje blaasmuziek horen (CD track 15) waarin tempowisselingen en verschil in dynamiek zitten. De kinderen reageren hierop in beweging met hun dirigeerstokje.

Opdracht 8 Vaandel ontwerpen (CD track 16)

Een muziekvereniging is te herkennen aan het vaandel dat megedragen of neergehangen wordt bij optredens. De leerlingen kunnen zelf in de loop van dit project een ontwerp voor een vaandel maken als herkenning van de groep of de school. Ze bedenken wat er aan tekst op moet en welke tekens of symbolen toepasselijk zijn. Daarna komen de versieringen met sterren en glitters en kwasten e.d. Laat de fantasie de vrije loop.

Eén ontwerp kan uiteindelijk uitgekozen worden om daadwerkelijk te maken.

Tijdens het ontwerpen klinkt sfeervolle blaasmuziek op de achtergrond.

Blaasmuziek is .... Stoom uit een fluitketel ...? Huilende wind om het huis ...?
 Een ballon die leegloopt ...?
 Tuitende lippen waar lucht doorheen geperst wordt ...?

Blaasmuziek is ... 'cool' en ook van deze tijd. Popmuziek, filmmuziek, dansmuziek: blaasorkesten spelen het allemaal.

Blaasmuziek is ... al heel oud. Lang geleden gingen trompetters en trommelaars mee met het leger als er oorlog gevoerd moest worden.

Een roffel op de trom, een signaal op de trompet en ... voorwaarts mars.
 Later gingen ook gewone burgers samen in kleine orkestjes blaasmuziek maken.
 Bij feestjes bijvoorbeeld en bij belangrijke gebeurtenissen.
 Ook nu spelen blaasorkesten als er iets bijzonders gebeurt.
 Je ziet ze dan op straat.
 Je bent er vast wel eens één tegengekomen.
 Schrijf hieronder waar en bij welke gelegenheid dat was.

Niet alle blaasorkesten marcheren. Vaak zitten muzikanten gewoon op een stoel en spelen in een zaal of een muziektent. Luister eens naar vier verschillende stukjes blaasmuziek. Welke muziek hoort bij een looporkest en welke bij een zitorkest? Schrijf de nummers erbij.

Blaasmuziek heb je in veel verschillende soorten. Luister maar eens naar de volgende zes stukjes en kies wat voor soort muziek je het vindt. Schrijf het nummer erachter.

- **Filmmuziek:** nummer _____
- **Begrafenismuziek** nummer _____
- **Feestmuziek:** nummer _____
- **Popmuziek:** nummer _____
- **Kerkmuziek:** nummer _____
- **Dansmuziek** nummer _____

Allemaal blaasmuziek

Swing

3e Couplet: een toon hoger (C)

1. Kom swin-gen— met de har - mo - nie, — met trom -
 2. 't Is feest bij— de fan - fa - re hier, — de mu -
 3. Weet jij wel— wat een brass-band is? — met

pet. hob - bo of fluit. — Kies je kla - ri - net of tu -
 ziek is echt u - niek. — Hoor het ko - per, sax en slag -
 voor - aan de cor - net. — Moet je ho - ren, wat een po -

ba. — Dat maakt al - le-maal al - le-maal al - le-maal al - le-maal echt niet uit.
 werk. — Het is al - le-maal al - le-maal al - le-maal al - le-maal blaas-mu - ziek.
 wer. — Ze heb - ben al - le-maal al - le-maal-al - le-maal al - le-maal reu - ze - pret!

Windkracht 6

Lesprogramma

Het lesprogramma van Windkracht 6
bestaat uit 4 onderdelen:

- 1. Allemaal blaasmuziek:**
lessen over blaasmuziek in het algemeen
- 2. Hout:**
lessen over houten blaasinstrumenten
- 3. Koper:**
lessen over koperen blaasinstrumenten
- 4. Slagwerk:**
lessen over allerlei verschillende
slaginstrumenten

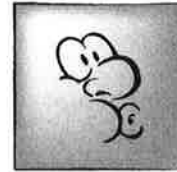
Doel: De kinderen kunnen de houten blaasinstrumenten herkennen aan hun uiterlijk en aan hun klank. Ze hebben verschillende manieren van aanblazen ervaren en ze kunnen een lied over houten blaasinstrumenten zingen.

Tijd: Verspreid de opdrachten over verschillende dagen gedurende de tweede week van het project.

Nodig: DVD: kies in het hoofdmenu voor de optie **Lesprogramma** en klik vervolgens op **Hout**
CD

Lied: De Houtblazers
Werkblad 2

- Materiaal:**
- kleuropfodden rood en groen
  - plastic bekertjes met bodempje water en rietjes, stopwatch
  - pennendoppen, bierflesjes, ouderwetse grote sleutels met een gat erin
  - zakkammetjes met vloeitjes
  - papiertje gevouwen als harmonica met een gaatje in het midden (zie werkblad 2)

Info

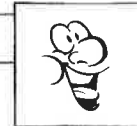
Houten blaasinstrumenten komen bij de blaasorkesten alleen voor in het **harmonieorkest**. (zie hiervoor het boekje 'Instrumentenparade') Als u de kinderen voorbereidt op een bezoek aan de fanfare of aan een brassband kunt u deze instrumentengroep overslaan. Uitzondering zijn de saxofoons: die komen ook in de fanfare voor.

Bereid u de kinderen voor op een bezoek aan een **fanfare**, laat in dat geval de DVD van Paulien zien. Zij speelt saxofoon bij de fanfare. Van de Instrumentenparade laat u dan alleen de saxofoons zien.

Opdracht 1 DVD-filmpje van Sanne (button 1) of van Paulien (button 2) bekijken

Bekijk met elkaar het filmpje van Sanne in het geval dat u een harmonieorkest centraal stelt. Kies het filmpje van Paulien als u een project over de fanfare gaat doen. U kunt de volgende vragen stellen:

Harmonie met Sanne	Fanfare met Paulien
<ul style="list-style-type: none"> - Wat voor instrument bespeelt Sanne? - Bij welk orkest speelt zij? - Wat is een harmonie? - In welke plaats/provincie woont Sanne? - Heeft Sanne nog andere hobby's? - Heeft Sanne nog familieleden die ook een instrument bespelen? - Bij welk paleis zie je Sanne? 	<ul style="list-style-type: none"> - Wat voor instrument bespeelt Paulien? - Bij welk orkest speelt zij? - Wat is een fanfare? - In welke plaats/provincie woont Paulien? - Heeft Paulien nog andere hobby's? - In welk gebouw krijgt Paulien les? - In welke orkesten komt de saxofoon voor? - Welke instrumenten horen bij het scherpe koper?

Opdracht 2 Blaasproefjes

Zet de volgende voorwerpen klaar: bekertjes water met een rietje, flesjes met verschillende hoeveelheid water erin, pennendoppen, grote sleutels, zakkammetjes met vloeipapiertje, harmonicapapiertje met gaatje.

Proef 1: Wie heeft de langste adem?

Om een blaasinstrument te kunnen bespelen heb je een lange adem nodig. Doe daarom de volgende proef. Steeds 5 leerlingen komen voor de klas en krijgen een bekertje met een laagje water erin en een rietje. Geef een teken waarop ze tegelijk inademen. Dan laten ze het water in het bekertje zo lang mogelijk op één adem bubbelen. Bij elk kind hoort iemand die de tijd opneemt. Iedereen noteert het resultaat op zijn eigen werkblad.

Proef 2: Wie krijgt hier geluid uit?

Van belang bij het blazen op een flesje of een pennendop is dat ze scherp blazen door een klein spleetje van de lippen. Ze moeten het voorwerp tegen de onderlip drukken en over de rand blazen, waardoor de lucht gaat trillen en er een toon ontstaat. Bij een dwarsfluit blaas je op deze manier. Vul vervolgens drie flesjes met verschillende hoeveelheden water en blaas nog eens. Wat valt op?

Proef 3: Laat maar trillen!

Leg een vloeipapiertje op een kammetje en zing dan een liedje op 'doedoedoe' met je lippen heel dicht tegen het vloeitje aan. Het papiertje gaat trillen en dat kun je horen en voelen aan je lippen. Het kietelt een beetje. Met deze proef bootsen de leerlingen een trillend riet na, zoals bij een klarinet en een saxofoon (een enkel riet).

Proef 4: Blaadje blazen

Vouw een blaadje van 10x16 cm in vieren, zoals op de tekening van werkblad 2, en maak er in het midden een klein gaatje in. Klem het tussen je wijs- en je middelvinger en dan keihard je adem erdoor persen. Als het goed gedaan wordt, hoor je een hard en schrill geluid.

Ook met een drinkrietje kan de werking van een dubbelriet nagebootst worden. Eerst het rietje goed platdrukken en de top in een puntje knippen en dan de lucht erdoorheen persen. Best moeilijk, maar wel erg leuk om te doen!

Opdracht 3 Instrumenten bekijken (DVD buttons 3 t/m 7)

Bij blaasinstrumenten ontstaat het geluid doordat de luchtkolom in de buis aan het trillen wordt gebracht bij het aanblazen. De klank is afhankelijk van:

1. de manier van aanblazen	- mondgat, zoals bij een dwarsfluit
	- enkelriet, zoals bij een klarinet en saxofoon
	- dubbelriet, zoals bij een hobo en fagot
2. het materiaal van het instrument	- van hout of van metaal
3. de vorm van het instrument	- lang of kort, breed of smal, recht of gebogen

Bekijk met elkaar de houten blaasinstrumenten als de dwarsfluit, de klarinet, de saxofoon, de hobo en de fagot van de Instrumentenparade op de DVD.

Bespreek de overeenkomsten en de verschillen. Denk hierbij aan de lengte van de buizen, de vorm, de mondstukken en de manier van aanblazen, de functie van de kleppen, hoe je ze vasthoudt en bespeelt e.d.

Maak de kinderen aan de hand van een blokfluit (of een ander beschikbaar houten blaasinstrument) duidelijk dat hoe langer de buis is (dus hoe meer gaatjes dicht) hoe lager de toon.

Bij blaasinstrumenten met kleppen, zoals dwarsfluit, klarinet, saxofoon, hobo en fagot, werkt dat net zo: hoe meer kleppen dicht, hoe lager de toon. De kleppen zijn een soort afstandsbediening.

Opdracht 4 Luisteren en imiteren (CD track 17 t/m 21)

Laat de volgende houten blaasinstrumenten van de CD horen: klarinet, dwarsfluit, fagot, saxofoon, hobo. De kinderen reageren op het instrument door de houding en de manier van bespelen na te doen. Draai de muziek weg als het fragment lang genoeg heeft geduurd.

Kloppen de imitaties? (dwarsfluit: rechts van je hoofd vasthouden, hobo en fagot met samengeperste lippen)

Deel vervolgens werkblad 2 uit en iedereen pakt een rood en een groen potlood. Laat dezelfde houten blaasinstrumenten nogmaals horen, maar nu in een andere volgorde. Houd zelf de volgorde bij.

De kinderen vullen werkblad 2 in en maken onderscheid tussen blaasinstrumenten met en zonder riet. Ze zetten tijdens het luisteren het volgnummer (1 – 5) bij het betreffende plaatje van het instrument. Vervolgens kleuren ze de instrumenten zonder riet groen, en met riet rood.

Opdracht 5 Lied zingen (CD track 22 en 23)

Leer het liedje 'De Houtblazers' aan. Zing het eerst een aantal keer voor en stel vragen n.a.v. de tekst.

Welke instrumenten komen erin voor? Hoe wordt een fagot ook wel genoemd? Welke houten

blaasinstrumenten zijn niet van hout? Stel ook vragen n.a.v. de melodie. Welke stukjes hebben dezelfde melodie?

Zing het lied uiteindelijk met de liedbegeleiding.

Een eenvoudig liedje om de houten blaasinstrumenten te onthouden is dit liedje op de melodie van 'Jingle Bells'. De tekst is als volgt: *Klarinet, saxofoon, dwarsfluit en hobo, en nog de fagot erbij en kleine piccolo. Enkelriet, dubbelriet, kleppen overal. Dat is de Familie Hout, ik ken ze allemaal.*

Opdracht 6 DVD De ontdekking van het harmonieorkest (button 8) of De ontdekking van het fanfareorkest (button 9)

Bekijk en beluister het blaasorkest naar keuze. Deze muziek is speciaal voor dit type orkest gemaakt.

Laat dit filmpje zien zolang als de kinderen geconcentreerd kunnen blijven kijken en luisteren.

Welke instrumenten kennen ze al?

Blaasproef 1 Wie heeft de langste adem?

Probeer eens om zo lang mogelijk met een rietje in een bekertje water te blazen. Hoe lang houdt je het vol?

Ik heb _____ seconden geblazen.

Blaasproef 2 Wie krijgt hier geluid uit?

Druk een pennendop of een flesje tegen je onderlip en blaas tegen de rand tot je een toon hoort. Lukt het? Vul eens een paar flesjes met verschillende hoeveelheden water en blaas op dezelfde manier. Hoor je verschil?

Hoe meer water erin zit hoe hoger/lager de toon. (streep door wat fout is)

Bij een dwarsfluit blaas je op die manier.

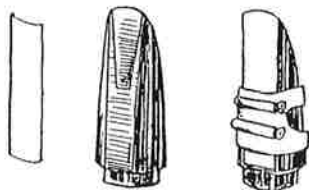

Blaasproef 3 Laat maar trillen!

Leg een vloeipapiertje op een kammetje. Zing een liedje op 'doedoedoe' met je lippen heel dicht tegen het vloeitje aan. Het papiertje gaat trillen. Voel je het kietelen?

Blaasinstrumenten met een enkelriet

mondstuk met enkelriet

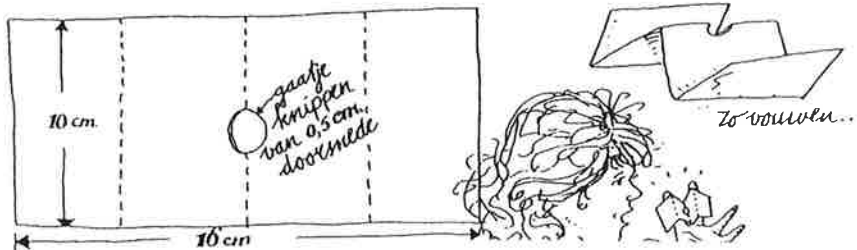

saxofoon

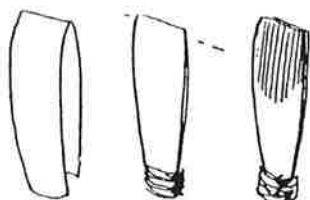
klarinet

Blaasproef 4 Blaadje blazen

Vouw een blaadje papier, zoals op de tekening. Klem dat tussen je vingers en pers je adem erdoor. Als het lukt hoor je een schril geluid.

Blaasinstrumenten met een dubbelriet

mondstuk met dubbelriet

fagot

hobo

De Houtblazers

Moderato

8

De kla - ri - net en de ho - bo, — die zijn van hout dat

zie je zo. Die gro - te pijp, ja die ko - los, — dat

noemt men ook wel tak - ken - bos. Die knort heel erg, je

schrikt je rot, zijn ech - te naam is de fa - got. En

dan dat ding van goud, — hoort die ook bij het

hout? 't Is raar maar waar, 't klinkt on - ge - woon, — ja dat is nou een

sax - o - foon. Die heeft ook klep - pen en een riet, — hoort

bij het hout al zie je 't niet. 't Is net als bij die

dwar - se fluit, die ligt er ook een beet - je uit. Toch

vor - men ze één ge - heel. — Heel mul - ti - cul - tu - reel! —

Windkracht 6

Lesprogramma

Het lesprogramma van Windkracht 6
bestaat uit 4 onderdelen:

- 1. Allemaal blaasmuziek:**
lessen over blaasmuziek in het algemeen
- 2. Hout:**
lessen over houten blaasinstrumenten
- 3. Koper:**
lessen over koperen blaasinstrumenten
- 4. Slagwerk:**
lessen over allerlei verschillende
slaginstrumenten

Doel: De leerlingen kunnen de belangrijkste koperen blaasinstrumenten herkennen aan hun uiterlijk en aan hun klank. Ze ervaren de manier van aanblazen en kunnen een lied over koperen blaasinstrumenten zingen.

Tijd: Verspreid de opdrachten over verschillende dagen gedurende de derde week van het project.

Nodig: DVD: kies in het hoofdmenu voor de optie **Lesprogramma** en klik vervolgens op **Koper**
CD

Lied: De Koperblazers

Werkblad 3

Materiaal: - ballonnen
- stuk tuinslang (1,5 meter), trechter, koppelstuk

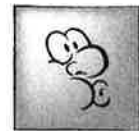
Info

Koperen blaasinstrumenten komen in alle blaasorkesten voor. Naast de hoofdgroep met trompet en trombone (het heldere koper), hoorn, en tuba komen ook daarvan afgeleide instrumenten, als cornet, bugel en bariton in veel blaasorkesten voor (het zachte koper).

Opdracht 1 DVD van Alexander bekijken (button 1)

Bekijk met elkaar het filmpje van Alexander. U kunt na afloop de volgende vragen stellen:

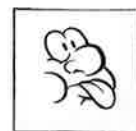
- Wat voor instrument bespeelt Alexander?
- Bij welk orkest speelt hij?
- Wat is een brassband?
- In welke plaats/provincie woont Alexander?
- Heeft Alexander nog andere hobby's?
- Met wie oefent Alexander?
- Hoe heet de repetitieruimte waar de brassband oefent?
- Uit hoeveel instrumenten bestaat deze brassband?

Opdracht 2 Instrumenten vergelijken (DVD buttons 2 t/m 5)

Bekijk met de leerlingen van de Instrumentenparade: Koper, de trompet, de hoorn, de trombone en de tuba en bespreek de overeenkomsten en de verschillen:

- ze zijn allemaal gemaakt van metaal, waarin ook koper zit (even poetsen en ze glimmen je tegemoet)
- ze hebben allemaal een opgerolde of omgebogen buis (anders zijn ze te lang om vast te houden)
- ze hebben allemaal een trechtervormig mondstuk, een soort kommetje als steun voor de lippen bij het blazen
- ze hebben allemaal een klankbeker die het geluid versterkt en verspreidt
- ze hebben ventielen (knopjes) die je kunt indrukken. De lucht krijgt dan toegang tot extra buisjes. De totale buis wordt dan dus langer en daarmee de tonen lager.
- alleen de trombone heeft een schuif (coulisse), waarmee je de buis langer kunt maken. Hoe verder de schuif is uitgeschoven, hoe lager de tonen
- je vindt ze in symfonieorkesten, harmonieorkesten, fanfares en brassbands

Opdracht 3 Zelf een blaasinstrument ontwerpen

Voorafgaand aan deze opdracht kunt u de DVD met de saxhoorns laten zien (DVD button 6: ca. 2 min.)

In navolging van Adolphe Sax, uitvinder van de saxofoon en de saxhoorns, bedenken de leerlingen zelf een (fantasie)blaasinstrument. Ze tekenen die op een vel papier en geven er een originele naam aan.

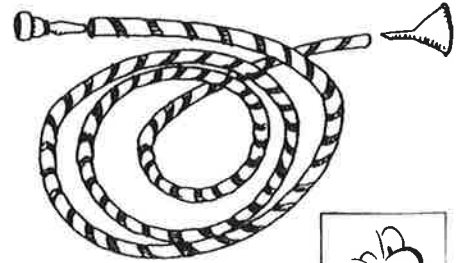
Opdracht 4 Hoge en lage spanning

Demonstreer met een ballon hoe je een hoge en hoe je een lage toon krijgt. Blaas de ballon op, pak de tuit vast en laat hem langzaam leeglopen. Als je er bijna niet aan trekt is de toon laag. Als je meer aan de tuit trekt wordt het geluid hoger. Laat ook een aantal leerlingen dit uitproberen. Leg de link naar de lipspanning die nodig is om geluid te krijgen uit een koperen blaasinstrument. Slappe lippen geven een lage toon, gespannen lippen een hogere toon. Dus hoe meer je je lippen spant, hoe hoger de toon wordt.

Opdracht 5 De tuinslangtoeter

Koperen blaasinstrumenten hebben allemaal een (opgerolde) buis, een mondstuk en een klankbeker. Met een tuinslangtoeter kunnen we die het best nabootsen. Neem een stuk tuinslang van zo'n 1,5 m, een koppelstuk (niet te breed, te verkrijgen bij tuincentra) en een trechter. Bevestig die aan elkaar. Laat de leerlingen om de beurt proberen een toon uit die tuinslangtoeter te krijgen. De kunst is de lippen zó te spannen, dat de lucht die je er doorheen perst gaat trillen. Geef ze de suggestie zó te blazen, alsof ze een pitje in de tuinslang spugen. Ook hierbij geldt weer: hoe meer je je lippen spant, hoe hoger de toon. Wie kan er verschillende tonen uit de toeter krijgen? Probeer hetzelfde nog eens maar nu met een tuinslangtoeter die veel langer is. Wat hoor je dan? (een langere buis geeft bij dezelfde mondspanning een lagere toon)

Opdracht 6 Natuurtonen en signalen (CD track 24 en 25)

Tonen die je krijgt door alleen je lipspanning te veranderen heten natuurtonen. Trompet- en hoornsignalen zijn gebaseerd op die tonen. Ze werden vroeger en ook nu nog wel gebruikt bij de jacht (jachthoorns, CD track 24) en bij plechtigheden (denk aan 'The last post' op trompet bij de Dodenherdenking op 4 mei; CD track 25),

Hier staan een paar signalen.
Laat er één met de stem horen.
Meteen daarna volgt de echo van de leerlingen.
Varieer hierop door de groep in drieën te delen,
die na elkaar het signaal als een echo herhalen

(steeds zachter). Doe hetzelfde met een ander signaal en laat de leerlingen daarna ook eens een signaal bedenken. (met de tonen c-f-a-c')

Opdracht 7 Lied zingen (CD track 26 en 27)

Leer het liedje 'De Koperblazers' aan. Laat het eerst een aantal keer horen voordat ze zelf gaan zingen. Stel vragen n.a.v. de tekst. *Welke instrumenten komen erin voor? Welke klinken harder dan de rest? Welke instrumenten horen bij het 'warme koper'? Welke horen bij het 'scherpe koper'?*

Vragen n.a.v. de muziek: *Waar klinkt de melodie het hoogst? (de laatste toon van het lied)*
Welke stukje hoor je nog een keer? (van 'de trombone' tot 'orkest')

De kinderen noteren de antwoorden tijdens het luisteren op een blaadje.

Opdracht 8 De klankkleur van Koper (CD track 28 t/m 31)

De leerlingen hebben bij opdracht 2 van de DVD verschillende koperen blaasinstrumenten bekeken en beluisterd. Laat ze nu de volgende instrumenten aan de klank herkennen: trompet, tuba, hoorn en trombone volgordes horen. De leerlingen vullen op het werkblad het nummer van het luisterfragment in bij het juiste plaatje en één van de vier onderstaande zinnen die daarbij past.

Bespreek wat is ingevuld en laat de fragmenten daarbij nogmaals horen.

Laat de kinderen daarna het verschil in klank onder woorden brengen met de volgende begrippen: hoog/laag, dof/schel, hard/zacht.

Opdracht 9 Welk instrument speelt de solo (CD track 32 t/m 37)

Laat de leerlingen zes verschillende soorten blaasmuziek horen. Bij elk fragment speelt een blaasinstrument de solo, d.w.z. alleen boven de rest uit. Hout en koper staan door elkaar. Tijdens het luisteren trekken de leerlingen op hun werkblad een lijn van het hokje met het nummer naar het betreffende instrument. Bespreek na afloop wat er is ingevuld en laat de fragmenten nogmaals horen.

Stel daarbij de vraag wat ze van de muziek vinden en waar ze aan denken als ze die horen.

Opdracht 10 DVD De ontdekking van de brassband (button 7)

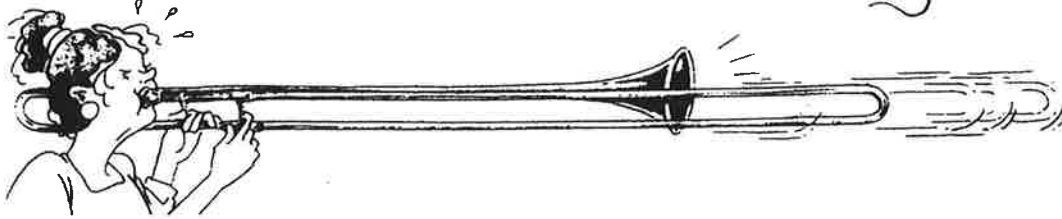
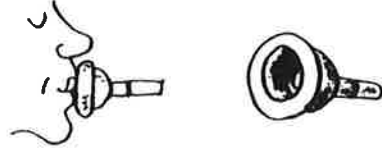
Bekijk en beluister de brassband. Deze muziek is speciaal voor dit project gecomponeerd. Laat dit filmpje zien zolang als de kinderen geconcentreerd kunnen blijven kijken en luisteren.

Koperblazers moeten hun lippen spannen en laten trillen om geluid uit het instrument te krijgen.

Slappe lippen geven een _____ toon.

Gespannen lippen geven een _____ toon.

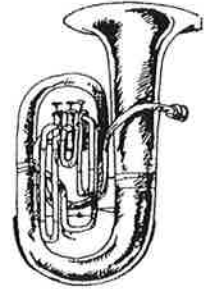
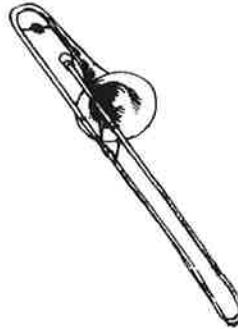

Hoe langer de buis, hoe _____ de toon.

Hier zie je de vier bekendste koperen blaasinstrumenten van hoog tot laag.

Luister naar vier stukjes muziek. In welke volgorde hoor je deze instrumenten? Schrijf de nummers op de juiste lijntjes.

Trompet nummer _____ Hoorn nummer _____ Trombone nummer _____ Tuba nummer _____

Zin _____ Zin _____ Zin _____ Zin _____

Welke zin hoort bij welk instrument?

1. Dit instrument kan een glijtoon maken
2. Dit instrument kan o zo laag.
3. Tèteretètètèè ...Aanvallen!
4. De jacht is begonnen.

Koper en Hout door elkaar. Luister naar 6 stukjes blaasmuziek. Wie speelt de solo?

solo 1

solo 2

solo 3

solo 4

solo 5

solo 6

De Koperblazers

March

De trom - bon - ne en de trom - pet

zijn de stoe - re jong - ens van het blaas - or - kest, maar ook de hoorn

(3e keer - Fine)

en de cor - net klin - ken har - der dan de rest van het or - kest.

Ge-luk - kig zijn er ook wat min - der stoe - re bla - zers, zo - als de tu - ba, de

bu - gel en de ba - ri - ton. De zacht - ko - per - bla - zers klin - ken

war - mer dan de scherp - ko - per - bla - zers van't or - kest.

Windkracht 6

Lesprogramma

**Het lesprogramma van Windkracht 6
bestaat uit 4 onderdelen:**

1. Allemaal blaasmuziek:
lessen over blaasmuziek in het algemeen

2. Hout:
lessen over houten blaasinstrumenten

3. Koper:
lessen over koperen blaasinstrumenten

4. Slagwerk:
lessen over allerlei verschillende
slaginstrumenten

Doel: De leerlingen kunnen de klank en vorm van de voornaamste ritmische en melodische slaginstrumenten herkennen en hun bespeelwijze.
De leerlingen kunnen het lied "Lekker drummen" zingen en daarbij een ritmische improvisatie laten horen. De leerlingen kunnen een drumbandritme trommelen en dit toepassen in een rondovorm

Tijd: Verspreid de opdrachten over verschillende dagen gedurende de vierde week van het project.

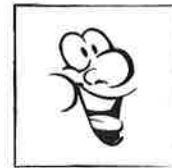
Nodig: DVD: kies in het hoofdmenu voor de optie **Lesprogramma**
en klik vervolgens op **Slagwerk**
CD

Schoolinstrumentarium

Werkblad 4

Lied: De Slagwerkers

Materiaal: - voor iedere leerling een paar ritmestokjes (stukjes rondhout van ca. 20 cm lang en 3 cm. dik)
- kartonnen dozen (niet te groot)

Info

Onder het slagwerk valt een zeer grote groep instrumenten. Voor het klein slagwerk kunt u aansluiten bij de ritme-instrumenten van het schoolinstrumentarium. Voor het grote slagwerk beperken we ons hier tot de meest voorkomende.

Opdracht 1 DVD van Sander bekijken (button 1)

Bekijk met elkaar het filmpje van Sander. U kunt na afloop o.a. de volgende vragen stellen:

- Wat voor instrument(en) bespeelt Sander?
- In wat voor soort orkest speelt hij?
- Welke slaginstrumenten heb je nog meer gezien?
- In welke plaats/provincie woont Sander?
- Heeft Sander nog andere hobby's?

Opdracht 2 Sorteren en beluisteren van klein slagwerk (DVD button 2)

Bekijk en beluister op de DVD een muziekstukje met klein slagwerk. Welke instrumenten kennen ze al (b.v. van school)? Bespreek daarna het volgende.

De slagwerkfamilie bestaat uit talloze instrumenten: velinstrumenten, metalen- en houten instrumenten. Sommige moet je bespelen door erop te slaan of te tikken, andere moet je schudden of je moet er langs strijken (raspen). Er is ritmisch slagwerk en melodisch slagwerk.

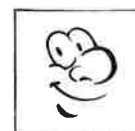
Leg een groot aantal verschillende instrumenten van het schoolinstrumentarium voor iedereen zichtbaar neer. Laat steeds één leerling een instrument uitkiezen, erop spelen en bepalen in welke categorie dit instrument hoort: vel, metaal, hout, schud en raspinstrumenten. Leg de instrumenten die bij elkaar horen bij elkaar. Zoek samen de naam van het instrument op het werkblad. Laat op het werkblad de namen invullen bij de afbeeldingen van de instrumenten.

Opdracht 3 Luisterspel 'Klankkleur herkennen'

Leg in de kring een aantal verschillende instrumenten neer. Kies een leerling uit die op één van die instrumenten gaat spelen, terwijl de rest de ogen dicht heeft. Geef een teken waarop iedereen weer mag kijken. Doe dat pas als de speler het instrument op dezelfde plaats heeft teruggelegd en weer op zijn plaats zit. Wie weet op welk instrument er gespeeld werd? Ook benoemen ze of het een instrument met vel, hout of metaal was. Het luisterspel kan moeilijker gemaakt worden door

- op meer instrumenten na elkaar te spelen (Wie weet de volgorde?)
- naast het raden van het instrument ook nog precies na te spelen wat ze gehoord hebben.

Opdracht 4 Ritmisch rond

Klap het onderstaande ritme voor, de leerlingen klappen het na. Het is een zgn. 'Tamboersritme'. Herhaal het een aantal keer tot het goed gaat. Eerst klappen, daarna met twee wijsvingers trommelen en tenslotte met twee ritmestokken op tafel of op een kartonnen doos.

Kies 4 leerlingen uit die om de beurt een solo mogen spelen op een ritme-instrument naar keuze. Spreek af dat de klas telkens het gemeenschappelijke ritme 1 x laat horen, gevolgd door een improvisatie / solo. Let op dat de solo maar 2 x 8 tellen duurt. Zet onderstaand schema eventueel als steun op het bord:

Allemaal – solo 1 – allemaal – solo 2 – allemaal – solo 3 – allemaal – solo 4 – allemaal

Opdracht 5 Slaginstrumenten bekijken en beluisteren (DVD button 3 t/m 5; CD track 38 t/m 44)

Op werkblad 4 staan diverse instrumenten die tot het grote slagwerk behoren. Welke herkennen ze? Wie kan er iets over vertellen? Welke instrumenten kom je ook in de popmuziek tegen en welke vooral in een concertzaal? Laat de DVD zien met de pauken, de marimba en het drumstel.

Bekijk ze, bespreek hoe ze bespeeld worden en beluister de klank.

Laat vervolgens van de CD de luistervoorbeelden horen bij de afgebeelde instrumenten op het werkblad. Na elk fragment vullen de kinderen de naam in bij het betreffende instrument.

Opdracht 6 Lied zingen (CD track 45 en 46)

Leer de kinderen het lied 'De slagwerkers' aan. De kinderen luisteren eerst weer naar het lied en noteren welke slaginstrumenten er allemaal in het liedje voorkomen. Welke kennen ze daarvan al?

Laat het lied nogmaals horen. Op de plaats van de rusten kunnen de kinderen in eerste instantie twee keer klappen of twee tikken met de ritmestokjes. Later kunnen ze dat variëren en een eigen ritme binnen die twee tellen bedenken. Aan het eind van het lied kan iedereen met zijn ritmestokjes naar hartelust drummen op zijn tafel of op een kartonnen doos. En dan begint het lied weer van voren af aan.

Opdracht 7 Drumstel samenstellen

Stel een drumstel samen uit het schoolinstrumentarium. Neem een aantal trommels en bekkens, een woodblock, en een cowbell en plaats die in een halve cirkel om de drummer heen. Kinderen kunnen hierbij als standaard dienen en de trommels en bekkens dusdanig vasthouden dat de drummer er handig bij kan. Om de beurt mag er iemand een vrije drumsolo geven. Na elk optreden volgt een daverend applaus van het publiek (de klas). Wissel de kinderen die als standaard fungeren regelmatig.

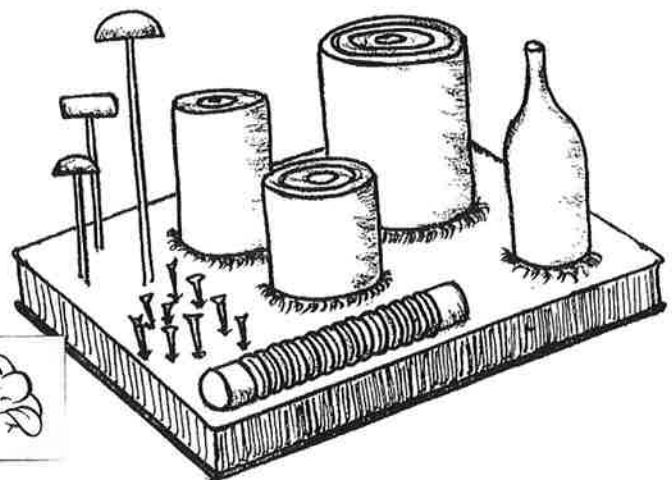
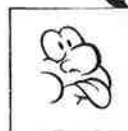
Opdracht 8 Zelf een slaginstrument maken

Van dozen, blikken, plastic ribbelflessen en diverse andere materialen, die klinken als je ertegen tikt of aan rammelt of langs raspt, kunnen de leerlingen in kleine groepjes een verzamelinstrument maken.

Geef ze aanwijzingen bij het bevestigen van de klankvoorwerpen op b.v. een plank of een platte doos. Als ze klaar zijn worden de instrumenten om de beurt gedemonstreerd.

Opdracht 9 DVD De ontdekking van het slagwerk-orkest (button 6)

Bekijk en beluister het slagwerkorkest. De muziek is speciaal voor dit type orkest geschreven.

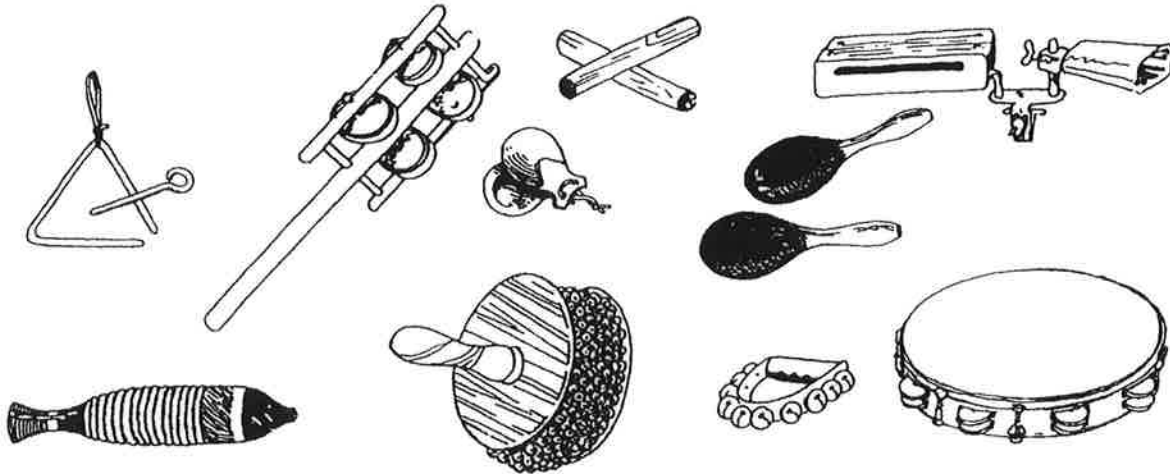

Het slagwerk is een hele grote groep van instrumenten.

Welke ken je al? Schrijf de naam bij het instrument:

tamboerijn, triangel, claves, koebel, rasp, bellenkrans, castagnetten, woodblock, cabasa, schellenraam, maracas (sambaballen)

klein slagwerk

Schrijf een 1 bij de instrumenten waar je op moet slaan.

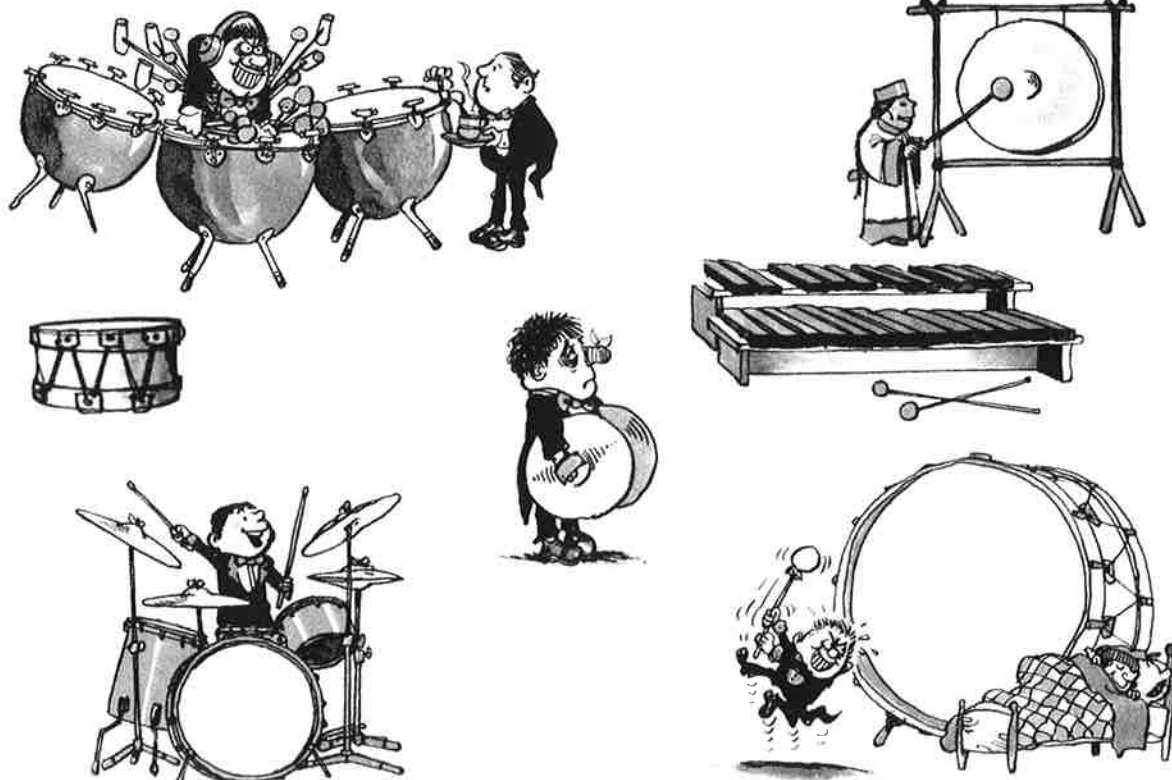
Schrijf een 2 bij de instrumenten die je moet schudden of rammelen

Schrijf een 3 bij de instrumenten waar je langs moet strijken

Luister naar deze 7 instrumenten van het **groot slagwerk**.

Schrijf de naam bij het plaatje als je dat instrument hoort.

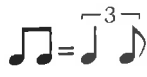
grote trom   kleine trom   pauken   gong   drumstel   bekkens   xylofoon

De Slagwerkers

Medium Swing

7

Fmin Cmin7 C7

Lek-ker drum-men op het drum-stel, ik geef die

Fmin C7 Fmin

trom - mels graag een lel, en ik ram - mel met de

C7 Bb C7 Fmin

tam - boe - rij, ja want drum - men is zo fijn. Lek - ker

Fmin Cmin7 C7 Fmin C7

drum-men op het drum-stel, wauw, die bek - kens klin - ken fel,

Fmin C7

'k ge-bruik het wood - block en de sam - ba - bal en geef de

Bb C7 Fmin Bbmin7 Fmin

bass een fer - me knal. Ik hou de maat en geef het rit - me in - ge -

Bb7 Fmin7 Bb7 Bbmin7

wik - keld al - le - maal, al die trom - mels en die bek - kens ge - ven

Csus4 C Bbmin7 Fmin7

lek - ker veel ka - baal. Ik hou de maat en geef het rit - me, trom - mels

Bb7 Fmin7 Bb7 Bbmin7

bek - kens groot en klein lek - ker drum - men op het drum - stel, ja want

Caug Bb/C F

drum - men is zo fijn!